

Vijf bijdragen aan een anthologie van het optimisme.

- 1 Acide of het pessimisme.
- 2 De mechaniek van het kritisch optimisme.
- 3 Het ultieme optimistische object.
- 4 Het utopische ontbijt.
- 5 De laatste optimist.

Vertellen dat de mens een kleurrijke aanleg heeft tot terreur en venijn is even banaal als vertellen dat water nat is. Maar het is moeilijk om met de meest banale zaken om te gaan: sommigen negeren straal de eigen banaliteit, anderen zijn er helemaal van in de greep. De vaststelling dat je als mens een gevaarlijk dier bent is dan ook een lastige banaliteit. Er zijn tijden geweest, lang geleden, waarin de politieke en artistieke cultuur dit verdrong en miskende. Politiek en cultuur jubelde dan van Vooruitgang, de Nieuwe Mens en Het Uur van Verlossing, net zoals een kikker zichzelf vleugels aanpraat. En er zijn tijden –zoals die waarin we vandaag leven– waarin we geen vogel voorwaarts door de lucht kunnen zien klieven of we horen al de pijnlijke geluiden die het arme dier zal uitkramen als gevolg van onze olieresten terwijl het traag sterft in vuil zand. Vandaag zijn we helemaal in de greep van het inzicht in onze banaliteit van gevaarlijke diersoort. Veruit de meeste vormen van intelligentie en creativiteit worden aangewend of om dat inzicht te verbreden, of om ons te beschermen tegen ons zelf. Krachtige, briljante enthousiasmerende en realistische wiekslagen die het de ramen naar nieuwe mogelijkheden open zwieren zijn extreem zeldzaam geworden. Zowel in de kunst als in de politiek. Er zijn geen grote verhalen meer, de waarheid is een illusie behalve deze waarheid, de gedachte aan een solidaire samenleving is een totalitair waanidee, de onzichtbare hand die de vrije markt reguleert blijkt een opgestoken middenvinger, hoop, geloof en liefde is iets voor gevaarlijke gekken en we gaan liever achteruit dan vooruit, alleen de warmte van het eigen hol is veilig en zeker, de reetkever weet er alles van.

Vanuit deze communis opinio worden regeringsverklaringen geschreven, kunstwerken geproduceerd, romans geschreven en theatervoorstellingen gemaakt. De vooruitgangsfilosofiën, de teleologische esthetica's, de optimistische gelovigen hebben zichzelf zorgvuldig in de prak gereden op de 20ste eeuw. Een kerkhof van historische enthousiasmes. Het laatste regiment gelovigen dat er nog echt toe doet werkt sinds een halve eeuw in de banksector, daar konden ze zich verlustigen aan speculatie en creatio ex nihilo, de grote G, diffusivum sui Geld en God werden uit zich zelf meer. Maar sinds de financiële crisis waar we nu het begin van meemaken richt ook dat laatste regiment gelovigen zichzelf te gronde door haar eigen naïeve speculatieve systemen. Het lijkt of we zijn aangekomen in een uniek tijdperk: één zonder project, één zonder speculanten.

Het uitzonderlijke aan dit tijdsgewricht is dat het pessimisme van de heersende ideologie in kunst en politiek ook is geïnfilteerd in wat vroeger haar tegenbewegingen waren, iedereen zwicht voor het pessimistische regime. De religieuze vooruitgangscultuur had nog een Voltaire om haar tegen de haren in te strijken. In vroeger tijden waarin een naïef vooruitgangsgeloof, religieuze heilsleer, socialistische of vrije markt utopie dominant waren hebben kunstenaars, wetenschappers en filosofen eeuwen aan een stuk de geduldige taak van de scepticus op zich genomen. Kritisch en subversief hebben ze de optimistische regimes ontmaskerd als grove miskenningen van het banale feit dat de mens effectief een stinkdier is. Zij waren de avant-gardes, de voorhoedes die de toon hebben gezet voor onze actuele politieke en culturele regimes. En nu zingt iedereen hetzelfde matte, lamentabele, lied. Politiek is een kwestie geworden van veiligstellen, en cultuur een kwestie van esthetisch lamenteren. Het woord avant-garde nog maar horen uitspreken zet bij sommigen al de gal aan het werk om een straaltje zuur te produceren. Terwijl subversiviteit, kritiek, avant-garde vandaag precies dat is: ons pessimistische regime ontmaskeren als zijnde volledig in de greep van de eigen banaliteit: jazeker water is nat en de mens een gevaarlijk stinkdier. En dan begint het.

Mijn eerste bijdrage voor onze anthologie van het optimisme is een ode aan aartsvader van de verlichte, subversieve, kritische avant-garde: Voltaire. Exact 250 jaar geleden, in 1759, schreef Voltaire “Candide ou l’optimisme”. Hij legde feestelijk virulent de zweep over het regime van zijn tijd: het optimisme. Sinds het regime van vandaag het pessimisme is, heb ik dat boek herschreven, nu heet het “Acide ou le pessimism”. Ik heb het kort gehouden, want we moeten vooruit. Candide is het verhaal van een goedgegelovige sympathieke jonge man die opgroeit aan een prachtig hof in de opperbeste omstandigheden. Alles is prachtig in de allerprachtigste van alle werelden. Hij krijgt er les van zijn meester Pangloss. In die lessen maakt hij duidelijk dat we effectief in de best mogelijke van alle mogelijke werelden leven. Na vele avonturen waarin hij gepakt, geslagen, en verraden wordt gaat het niet goed met Candide. Hij reisde leergierig en hulpvaardig de wereld rond en werd zo goed als gefileerd. Zijn vooruitgangsidealen gebroken, zijn vertrouwen in duigen, zijn liefde verkracht, zijn verbeelding verbleekt, zijn verantwoordelijkheidszin nog de diepte van eierdopje. Het boek eindigt wanneer de eens zo goedgegelovige, ondernemende en reislustige Candide bont en blauw de

beroemde laatste zin stamelt, nekschot voor optimisten en ontdekkingsreizigers: *il faut cultiver son jardin.*

En dan nu *“Acide of het pessimisme.”*

Acide groeit op in een kutstadsje en alles is kut.

Zijn meester leert hem: “Acide, alles is kut in de kuttigste van alle kutwerelden.”

*Acide verlaat zijn kutstadsje, door kutomstandigheden gedoemd om de rest van de kutwereld te leren kennen. Na vele wonderlijke avonturen waarin hij voor het eerst de nog grotere armoede, pijn en verschrikking van anderen ziet in de allerkutste wereld van alle mogelijke kutwerelden, komt hij weer thuis. Zijn verbeelding geprikkeld, zijn intelligentie gescherpt, zijn verantwoordelijkheidszin grondeloos en zijn ondernemingslust aangewakkerd is hij de luxe om zich kut te voelen voorgoed verloren. Hij strijkt zich over de neus waar hij ook een boterbloem in kan steken of die ook een springschans kan zijn voor een zwaluw op wintervakantie, en zegt zijn laatste zin, startschot voor alle beteuterden en bangen van hart: *il faut cultiver son chemin.**

(de stem door de telefoon is opgenomen, de rest is live)

Nog niet zo lang geleden zag ik het echt niet meer zitten. Niets scheen te lukken en ik kon niet meer de kracht opbrengen het tij te keren, mijn gebeente de schwing van een lekkende afvoer. Ik liep zo al dagen rond, als het geen weken waren, in die toestand verlies je al snel greep op de tijd, tot ik mijn telefoon maar weer eens aan zette, niet dat ik iets verwachtte, ook niet dat ik niets verwachtte, het was me om het even. Ik had een berichtje.

Ik luisterde en ik ben nog steeds niet van de verbazing gekomen.

Ik zal het u laten horen.

(Voicemail:) Goiedag, dit is het automatisch antwoordapparaat van Pieter De Buysser, ik ben er niet, maar laat een boodschap achter en ik bel u terug. Biep biep. “Hallo. Dag Pieter. (lange adempauze) Hoe gaat het.”

Het leek of die stem wachtte tot ik zou antwoorden, wat ik natuurlijk niet deed.

“Alles goed met de kinderen?”

Normaal gezien houdt hier de tijd om een bericht na te laten op. Maar deze keer ging dat maar door.

“Ik ben blij dat ik eens met u kan praten” (lange adempauze)

Ik begon ineens de bedenking te maken dat ik misschien niet naar een oud bericht luisterde maar per ongeluk iemand had doorgeschakeld, en ik dus nu met iemand in gesprek ben.

Ik zeg: “met wie spreek ik”

“Met u zelf”.

Sorry ik ben niet geïnteresseerd. Ik dacht dat ik te maken had met één of ander telefonische reclamecampagne voor een spirituele actie ontdek jezelf.

“nee Pieter, hoor dan, dat ben ik toch, dit is toch jou stem, mijn stem.”

Ik moest toegeven dat ondanks het telefoongeluid die stem wel erg op die van mij leek.

“Ik zou het met jou eens ergens over willen hebben.”

Ik zeg “excuseer ik vind dit wat vies”.

“Maar kom, ik ben het toch gewoon: jijzelf.”

“Euh, hoe weet jij dat ik jij ben en hoe kan ik weten dat jij ik bent en ik en zo ?”

“Ik heb geen zin om het over mezelf te hebben.”

“Ik wel.”

“Over jezelf spreken heb je altijd tijdverlies gevonden, ik zou dat graag zo houden en het met mezelf, met jou dus, hebben over iets dat -zo lijkt het me- nogal de aandacht vraagt.”

Ok ok wat maakt het uit, één ik, twee ikken, duizend ikken, nul ikken, ik luisteren.

“Wel, er zijn zoals je allicht weet redenen te over om pessimistisch te zijn, maar desondanks lijkt gezien de behoorlijk dramatische toestand een kritisch optimistische houding onontbeerlijk, wat me nu interesseert is hoe dat precies van binnen in zijn werk gaat, hoe zit dat intieme mechaniekje in elkaar om een kritische optimistische houding te blijven aannemen?”

Goh, ik zou me zelf daar geen specialist in durven noemen.

“Nee, maar je kent het toch, je doet zelfs performances waarin je bijdragen levert voor een anthologie van het optimisme en waarin jij de rol speelt van degene die van nature uit eerder een aanleg heeft tot kritisch optimisme.”

Ja die rol speel ik wel eens ja, en ik denk inderdaad dat mensen van hun genen en hun omgeving en hun eigen gewoontes een zeker temperament hebben, en dat daar stevige verschillen in zitten van mens tot mens, zeker, maar ik denk dat kritisch optimisme niet gaat over dat soort verschillen in temperament.

“Waarover dan wel.”

Zeg bizarre mechanische stem van mij, je vraagt me naar het intieme mechaniekje, het lijkt me dat je veel van mechaniek kent want ik begrijp nog altijd niet hoe jij het gefixt hebt dat jij hier met jou staat te bellen, kan je niet beter zelf die vraag beantwoorden?

“Geen probleem: De intieme mechaniek van de kritische optimistische houding, een doe-het-zelf-kit met een handleiding in drie stappen.

Stap één: besef dat om te beginnen van nature mensen net zoals de andere dieren geneigd zijn tot het vermijden van lijden voor zichzelf. Ook iemand die graag allerlei slechts uithaalt bevredigt daarmee een behoefte, ontaardt zich, wraakt zich en zoekt een kort moment van opluchting, zelfs iemand die zelfmoord pleegt doet dat omdat hij van de pijn verlost wil zijn. Iemand die zichzelf pijn doet, doet dat omdat hem dat paradoxaal genoeg goed doet, hij reageert zich af, drukt iets uit, het is beter voor hem of haar zichzelf pijn te doen dan dat niet te doen. De natuurlijke aandrift om het betere op te zoeken is een existentieel kenmerk. Deze aandrang is natuurlijk, maar is natuurlijk nog geen optimisme. Het is wel een impuls die we moeten onder ogen

durven zien, het is het materiaal waaruit het mechaniekje van het kritisch optimisme wordt gemaakt.”

Ok, dus het materiaal waaruit het mekaniëkje wordt gemaakt is de natuurlijke aandrang van de mens om voor zichzelf lijden te vermijden en genot te zoeken. Maar dat is toch ook net de bron van onnoemelijk veel lijden voor anderen, dus allesbehalve optimistisch te noemen.

“Inderdaad, nu moeten we het nog ineensteken. En dat kan geen mens alleen.

Stap twee: Het in elkaar steken kan alleen maar als je beseft dat je iemand anders nodig hebt. Dit is het moeilijke, fragiele, en riskante. Voor je het beseft geraak je verstrikt in post-christelijk gewauwel over geraakt zijn door de ander, en als dat niet gebeurt dan slaat wel de angst om de street credibility te verliezen door in ironische pirouettes draaiërij, ironische pirouette die onschuldig zijn moesten ze niet het ijs waarop we voorzichtig schaatsen doormidden snijden. Zonder geraakt te zijn door een ander, niet eens alleen omdat je hem nodig hebt, maar omwille van wie hij is, krijg je het mekaniëkje niet in elkaar. Niemand kan kritisch optimistisch zijn omwille van zichzelf, je krijg het mekaniëkje gewoon niet in elkaar.”

Ok, dus je steekt het mekaniëkje in elkaar omwille van een ander, met een ander, voor een ander.

En eens het in elkaar steekt, hoe start je het dan?

“Zoals je eender andere motor start: met een vonk. Een ontsteking.”

Een vonk is gevaarlijk.

“Zeer gevaarlijk, en ook hier in Stap 3 loopt het dikwijls mis. De vonk die de mekanië in gang steekt is een absurditeit, een sprong in het niet-weten, een daad van geloof. Daden van geloof hebben extreem gevaarlijke ontstekingsmechanismen. Maar toch zijn ze nodig.”

Hoe krijg je dan een vonk op maat, die alleen deze mekanië in gang steekt en zonder dat er iets anders explodeert?

“Door te beseffen dan er geen enkele fundamentele reden is te geloven dat het goed is om kritisch optimistisch te zijn, en dat er geen enkele fundamentele reden is om te geloven dat het goed is om het niet te zijn. Het is een beslissing. Een geloof niet in iets maar een geloof an sich, een niet overdrachtelijk geloof. Een sprong, een ontsteking. Een ja. Een daad van blinde, redeloze bevestiging, zoals in de liefde, ja ik houd van jou en dat is complete onzin natuurlijk.”

Dus als ik het goed begrepen heb zijn we nu rond: de mechaniek van het kritisch optimisme bestaat uit de natuurlijke aandrang om pijn te mijden en genot te zoeken, het wordt in elkaar gestoken, met, voor en omwille van een ander, en het start door de vonk van een beslissing, een geloofsprong.

“Zo is het. Tot zover de gebruiksaanwijzing voor de doe-het-zelf-kit van het kritisch optimisme. Voor ik ophang nog dit, ik zit hier niet met mezelf te bellen om zomaar wat te kletsen met jou. Ik weet ook wel dat ik nu live voor een levend publiek sta en dat dit een bijdrage is voor een anthologie van het optimisme. Ik heb je gebeld omdat ik denk dat inzicht in de mechaniek van het kritisch optimisme kan helpen het opnieuw in elkaar te steken als het kwijt is, of het te repareren als het kapot is.”

Euh, ja akkoord, goed, eu, ok, ik ga eens ophangen, ik ga voort met de voorstelling.

“Perfect, houd je goed en doe ze de groetjes”.

U hebt de groeten.

Was alles maar zo eenvoudig.

3

U hebt zich misschien al afgevraagd wat dat ding hier staat te doen. Wel dit is het dan: het ultieme optimistische object. Gebruiksvriendelijk, milieubewust en voor iedereen toegankelijk.

Waaruit bestaat het en wat kunt u er mee doen?

Wat meteen in het oog springt is deze stevige partij borstels, wilt u graag uw vloer proper dan is dit het object van uw dromen, maar nog voor u de bezem in de hand kunt nemen glijdt uw oog over de zachte welving, een vrouwelijke ronding, natuurlijk en elegant gepolijst, een ronding die niets is dan een uitnodiging even uw hand erover heen te laten gaan en uw vuile vloer te laten voor wat hij is, want nuttigheid nut nut is nu toch ook niet alles zelfs een kip is het hiermee eens, er zijn wel levenslustiger dingen te doen dan uw vloer proper te houden, moest u werkelijk in zo'n ondraaglijk vuile mesthoop zitten dat uw vloer echt nu meteen gekuist moest worden, dan had u dat toch al lang gedaan en had u hier niet zitten kijken naar het ultiem optimistische object maar gewoon thuis gebleven en je vloer gekuist, dus dankzij die elegante ronding weet u dat u de borstelpartij gerust kan laten voor wat ze is, en u kan dichterbij deze zachte glooiing in de ruimte komen, terwijl u dit ziet of niet ziet, dat doet er niet toe, weet u dat het niet zozeer de materialiteit zelf van het object is dat u aantrekt, maar de ervaring op zich van de ronding, de afbakening van de ruimte, de ervaring van een eenvoudige basissculptuur, maar voor u de bedenking maakt dat u voor dergelijke ervaringen toch beter in de wereld van de kunstwerken

gaat kijken, er zijn zoveel kunstwerken die enkel zo'n ruimtelijke schikking beogen, treedt hierachter een klein mechanisme in werking, rikketikketik, en u raakt er van in de ban, rikketikketik, het herinnert u eraan dat u hier niet met een of ander kunstwerk te maken hebt dat dan toch maar verkocht gaat worden en speculatieve geldmarkten besproeit tot het ergens boven een lederen salon van een of ander kunstverzamelaar terecht komt, maar dat u wel degelijk te maken hebt met het ultieme optimistische object: dit hier wil u niet zomaar een soort abstracte esthetische ervaring doen oplopen, dit mechanisme dat nu net aan de gang is hierachter brengt u met de neus op de feiten: het tikt als een horloge en het binnenwerk heeft in verfijning en precisie inderdaad veel weg van een exclusief Zwitsers horloge, maar dat is het niet, sluit u even de ogen, en u hoort het zachte tikken, luistert u goed, is dit het exacte ritme van een seconde, nee, inderdaad dat is het niet, dit tikken geeft niet de tijd aan zoals we ze kennen, geen seconden, minuten, uren, dagen, weken, jaren, eeuwen, niet het tikken van de conventie die onze tijd indeelt, dit is het tikken van de mogelijke tijd, hier – de interval tussen deze twee tikken- is het ogenblik waarop Trotsky en Breton, gezeten in café Flore in Parijs, na een derde koffie, in één moment dat nooit heeft plaats gevonden, want ze dronken in de conventionele tijd maar twee koffies, een samenspraak vinden, een flits van inzicht en wederzijds begrip, die de hele twintigste eeuw een andere wending had kunnen, tik, tik, tik, hier is het ogenblik waarop een Amerikaans bankdirecteur, een klein jaar geleden, zijn auto in stapt, voor hij de sleutel omdraait bekijkt hij zichzelf in zijn achteruitkijkspiegel, en zegt tegen zichzelf: stop it Jamy, stop it, bel Bush en Paulson, en zeg hen dat jij met je bank een voorbeeld wil zijn voor de natie en een algemene kwijtschelding van de schulden voorstelt, en dan collectief, samen met de collega's van de andere banken, laten we deze metafysische business voor wat ze is, en laten de mensen in hun huis wonen, maar hij startte zijn auto en uur later speculeerde hij met anderhalf miljard dat de prijs van olie zou stijgen, de prijs van olie daalde, tik tik, dit is het moment waarop de president van Congo, vermoedelijk zo'n 50 jaar na onze conventionele tijd, zijn redevoering voorbereidt voor de opening van het vijfduizendste universitaire ziekenhuis annex scholencomplex, en voor het eerst zal moeten toegeven dat er nu wel genoeg scholen en ziekenhuizen zijn omdat de bevolking nu al jaren gezond en vredelievend en zich ontwikkelend samenleeft, tik tik tik, dit is het moment waarop de jonge Mao zei, "dat socialisme ga ik eens anders en beter aanpakken", maar hij zette zijn kepi op en poetste zijn tanden, en dit, dit is nu, hier, nu wij met het ultieme optimistische object,

nog voor we de bedenking kunnen maken dat een ding voor hypothetische fantasiën weinig nut heeft, begin je zelf te spreken, hier sta ik dan, ik en het ultieme optimistische object en ik spreek, en ik zeg ik weet dat dit niet waar is, dat hier helemaal geen ultiem optimistisch object te zien is en dat dit geen betekenis heeft, maar dit doet me spreken en ik spreek, ik spreek tot u, hier, nu, en ik zeg door dit ultiem optimistische object aan u dat er een andere mogelijkheid bestaat, en ik zeg dat die maar bestaat als iemand hem uitspreekt, ik spreek met u over een andere geschiedenis, een ander verleden en een andere toekomst, een tijd die onze gesloten tijd openbreekt, en ik zeg dat wie weet door dit te zeggen gaan nog mensen dat doen, dat dit misschien een gebruik wordt her en der in steden op pleinen in straten mensen blijven staan, het ultiem optimistische object uit hun mond laten rollen en rechtsreeks beginnen spreken tot andere mensen, zo begint een bejaarde mevrouw op de Brouckere te spreken over het ogenblik dat haar man zijn hand over haar voorhoofd legt en haar eindelijk nog eens kust of de werkloze graphic designer die spreekt op de hoek van Zuidstraat van het ogenblik dat hij nee zal kunnen zeggen tegen de aandrang 's morgens een joint op te steken of het parlementslid dat spreekt van de dag dat hij beslist door te zetten niet als klacht of als vlucht maar gewoon om het oog te trainen, om oog en mond vertrouwd te houden met de andere mogelijkheden, en dat dat zo gewoon wordt als om een kilo wortelen gaan, en dat iedereen dan weer voort doet in de tijd die we kennen en die ons ritmeert, de tijd waarin ultiem optimistische objecten enkel ontstaan als je ze maakt, de tijd die wie weet ooit ultiem optimistische objecten volstrekt overbodig maakt.

4

Over de andere mogelijkheden spreken is natuurlijk gemakkelijk.

Ik zou zo wel eens een andere mogelijkheid willen zien, met mijn eigen ogen. Zoiets dat beter is dan wat er al is. Ik ben dan op zoek gegaan en heb een familie gevonden. Ik ben een ochtend bij hen het ontbijt gaan filmen.

De vader: Het is weer een prachtige dag vandaag!

De moeder: De vogels fluiten als steeds, en uit mijn open hart loopt precies een vrolijke kudde veulens.

De dochter: Vader, moeder, dit is alweer een ochtend om jullie te danken voor het leven dat jullie in mijn botten hebben gegoten. Dank u voor dit wonderlijke avontuur!

De schoonzoon: Vader, blij en dankbaar dat ik u vader kan noemen, vader, ik waardeer het zeer dat ik de eerste ben die aan het spleetje van uw dochter heb mogen zitten.

Moeder: Inderdaad schone schoonzoon, zo is Edgard, van andermans spleetjes blijft hij af. Wij groeien nog steeds in onze liefde naar elkaar.

Schoonzoon: Net zoals vreemde culturen naar elkaar groeien, samen leven zonder elkaar op te peuzelen, net zo groeien wij allen in liefde naar elkaar.

Vader: Geld is er niet meer, ons huis is lek als een vergiet, maar we hebben nog altijd een paar warme haren waaronder het goed leven is.

Moeder: Ik dood mijn kinderen niet, en als het tegensteekt denk ik aan de woorden van de grote Rainer Maria Rilke: als de wereld om u heen grauw en triest lijkt, klaag

dan niet de wereld aan, maar klaag jezelf aan dat je nog niet de verbeelding hebt om de wereld mooier te maken.

Vader: We hebben vandaag weer een hele dag om onze verbeelding te gebruiken, voor ons geen film of toneel vanavond, geen poëzie of dramatische romans waarin het leed wordt omgesmeed tot een zuiveringstablet, want voor ons is alles al bloesemend. Wij zijn de bloesem zelf.

Schoonzoon: Dat heb je goed gezegd vader, maar idioten zijn we niet, verzet vieren wij, verzet zijn wij, want natuurlijk is de conditie van ons en onze broers en zussen op deze planeet alles behalve ideaal, we draaien dagelijks onze kleine revolutie af, zo zal ik deze ochtend de dag beginnen met de kaars.

De Moeder: De Kaars?

De Schoonzoon: Jazeker: de kaars. Dat is een oosterse houding. Dat is yoga.

De Moeder: Yoga?

De Schoonzoon: Jazeker, yoga, dat komt uit een andere cultuur maar we hoeven daar niet bang voor te zijn. Je mag je vrije meningsuiting bewaren, je mag de kaars doen met of zonder hoofddoekje, de kaars is een houding met de benen in de lucht zodat je dag begint met een verse scheut bloed in de hersenen.

De Vader: Ik doe alvast met je mee schoonzoon, ik ben nieuwsgierig en sta altijd open voor een nieuwe ervaring die het welzijn bevordert.

De Schoonzoon: Wel, dan leggen we ons allemaal op onze rug.

(ze doen het)

Allen: hoe schoon is het vuurtoren te zijn, vier vuurtorens die niet naïef optimistisch de klippen van de iedere dag ontkennen maar net helpen ze te omzeilen.

(benen terug beneden, iedereen weer gewoon)

De Dochter: Wel dat was alles verkwikkend! Nu kan ik een vruchtbare dag in gaan!

De Schoonzoon: Ik ga me vandaag toeleggen op wat wetenschappelijke ontdekkingen: dat astronauten een methode hebben om van hun eigen urine drinkbaar water te maken, dat vind ik inspirerend!

De Moeder: Ik ga vandaag in de grote morele dilemma's waar ik als ieder ander mens mee geconfronteerd wordt knopen doorhakken, ik weet dat kiezen verliezen is, maar talmende heelmeesters maken slechte wonden, heerlijk, ik kijk er al naar uit om me moreel te verfijnen!

De Vader: Vandaag ga ik me verder bekwamen in teder gezag, dat is goed voor een vader en ik wil graag een hele goede vader zijn, niet uit prestatiedrang maar gewoon

omdat het goed is goed te zijn, ook al weet ik dat wat ik hier goed vind niet per se door anderen goed gevonden wordt, laat staan dat wat goed is voor mij en mijn naasten ook goed is voor een ander maar desalniettemin kan ik alleen maar doen wat ik kan en dat zal ik ook doen, al de rest probeer ik te bekleden met de mantel der liefde en vraag hetzelfde van anderen die ik willens nillens tegenwerk in hun welbehagen.

De Dochter: Hoe wonderlijk toch is de lucht, je ademt dat maar in en uit en zo weinig dat je erbij stilstaat dat dat dus echt fantastisch in elkaar steekt dat in en uit ademen.

O adem die zacht in en uit mijn mond rolt.

De Schoonzoon: O groene daken die ginds zo daar altijd maar volhardend liggen te liggen in hun hellingske.

De Vader: O vinger ook al heb ik er tien, vandaag breng ik deze ode aan u o vinger die hier toch maar altijd trouw op post aan mijn hand zit.

De Moeder: O

De Dochter: O

De Schoonzoon: O

Mijn laatste bijdrage is het onwaarschijnlijke verhaal van de laatste optimist. Het is de meest persoonlijke bijdrage, omdat ik erg van de laatste optimist houd, en ik ent mijn vak als schrijver graag op zijn contouren. In welke tijd het verhaal zich afspeelt is niet helemaal duidelijk. Er zijn sporen van dit verhaal te vinden in de oude Perzische orale traditie. Daar zegt men dat het verhaal oorspronkelijk verteld werd door een vis met de kop van een gier en de poten van een antilope. Dat verhaal werd door de eeuwen heen gecensureerd zowel omwille van zijn revolutionaire als contra-revolutionaire inhoud. Het werd wel gecodeerd in duistere epigrammen doorgegeven in de Indische vertelling “Al-Mu’tasim en de zeven achten”, iets wat het aanhoren van die vertelling er bepaald niet makkelijker opgemaakt heeft. We vinden ook echo’s van de laatste optimist bij Kafka die het verhaal zou genoteerd hebben op het etiket van zijn oordruppels, in net voldoende beknopte zinnen om het de volgende dag te kunnen vertellen aan zijn vriend Max Brod, maar toen die pas een week later op bezoek kwam was hij al vergeten dat hij het op zijn oordruppels had genoteerd. Er gaan ook geruchten dat Spinoza, terwijl hij brillenglazen sleep, al eerste aantekeningen gemaakt heeft van een uiteindelijk nooit door hem geschreven verhaal dat zich baseerde op een overlevering van Rabbi Nahman de Bratslav en zijn “Livre brulé”, een boek dat de wijze Rabbi in het vuur gegooid heeft. Tenslotte -of om te beginnen- vinden we ook sporen van dit verhaal terug in het boek “Leven en werken van Jan Sifr” dat geschreven zal worden door een nog ongekennd schrijver die leeft tussen 2044 en

2126, dat boek zal in 2088 verschenen zijn en de grondslag vormen van een nieuw economisch samenlevingsmodel.

U bent de eerste die “Het verhaal van de laatste optimist” te horen krijgt in de meest volledige reconstructie die rekening houdt met alle op dit ogenblik gekende versies uit verleden en toekomst.

Het verhaal van de laatste optimist.

Hij at honden en hagedissen. Als mensen dichterbij kwamen ging hij op zijn hurken zitten en begon krachtig te urineren. Hij overleefde van het stelen van gouden tanden uit lijkenhuisjes. En minstens één keer in de maand werd hij met eikels en stenen bekogeld, wat het teken was dat hij de man of vrouw moest volgen naar een plek achter een vervallen huis waar onder het puin gewoonlijk kinderen de door hun vader dood genepen katjes kwamen begraven. Daar kreeg hij dan te horen wat van hem verwacht werd, en in ruil kreeg hij brood, wijn, kaas, en wat stukken fruit. Zijn opdracht bestond erin om kwalijke berichten over deze of gene situatie te verspreiden. Daarvoor werd de laatste optimist in geschakeld, net omdat iedereen wist dat na hem optimisme niet meer mogelijk was. Het ging altijd om situaties waarin net sombere onrust was uitgebroken: een besmettelijk virus in bloed of computer, de reputatie van een machthebber die begon te wankelen, of de stevigheid van een ingenieursconstructie die in twijfel werd getrokken, de waarde van het geld, ... De laatste optimist verspreidde enkele goedgegemikte kwalijke geruchten, en de toestand werd katastrofaal. Hij had voor zijn kwaadsprekerij vuile en net daardoor zeer efficiënte truken die ik hier niet uit de doeken ga doen om niemand op ideeën te brengen. Het resultaat van zwartgallige kwaadsprekerij was steeds het zelfde, het pessimisme rees sneller dan een soufflé van rotte kazen en vergiftigde ieder vorm van handel en gesprek tot alle verkeer volledig in elkaar klapte. De laatste optimist was dan al lang weg, met zijn loon in een kleurig knapzakje. De obsceniteiten en verwensingen van werkelijk het aller laagste allooi werden over en weer geslingerd, de hele gemeenschap raakte in ijltempo ten prooi aan vormen van verval die alle graden van slechtheid tot op de bodem uitputten. De laatste optimist drinkt intussen ver weg zijn wijntje en eet brood met beleg, zijn opdracht volbracht, zijn loon achter de kiezen, het pessimisme woekerend als dodelijke termieten. Wanneer zelfs het

zwartste pessimisme belachelijk wordt ten opzichte van de door het eigen pessimisme katastrofaal verergerde omstandigheid, dan komen de eerste vormen van inventiviteit de kop opsteken. Er wordt voorzichtig geëxperimenteerd, nieuwe modellen van gesprek, handel en constructie worden getest, en het eerste kritische optimisme begint alweer te botten. Tegen die tijd is het loon van de laatste optimist op en is hij opnieuw aan het kauwen op eierschalen uit vuilnisbakken en jaagt de honden de daver op het lijf door zijn stinkende adem. Een korte tijd is er harmonie. Tot hij weer een eikel tegen zijn kop gegooid krijgt. Hij volgt die mens dan als vanouds naar de plek waar de door de vaders dood genepen katjes begraven worden en krijgt daar zijn nieuwe opdracht. Het sluimerend pessimisme ontsteekt door zijn toedoen in een alles verwoestend pessimisme tot uit die asse opnieuw vormen van optimisme het kwetsbare kopje komen opsteken. En zo gaat dat opnieuw en opnieuw gedurende de hele minuscule geschiedenis van de mensheid.

Er wordt verteld dat De Laatste Optimist nooit sterft. Sommigen beweren dat dit komt omdat hij nooit geboren is, maar die bewering verraadt alleen maar een allegorische, interpretatie van het verhaal, iets wat even onnozel is als beweren dat het woord roos echt wel de fysieke eigenschappen van een meisje moet hebben gewoon omdat een verliefde kwast zijn toevlucht zoekt tot beeldspraak.

Het enige dat we zeker weten is dat hij bestaat in alle tijden, dat weten we omdat we een dagboekfragment van de laatste optimist hebben gevonden. We weten niet of hij dat nog moet schrijven, al geschreven heeft of schrijft terwijl ik dit u vertel, luister het gaat als volgt:

Uit het dagboek van de laatste optimist.

“Ik ben de laatste optimist.

Na mij stopt de belachelijke dialectiek, de pingpong polemiek van de wiplank optimisme-pessimisme. Gedaan met dat alles.

Ik ben een huurling. Ik lever op bestelling. Ik lever aan de zwakken.

Aan de kleine knechten van de moraal. Aan zij die vinden dat pessimisme nodig is en dan weer aan zij die vinden dat optimisme beter is. Ik lever aan de verslaafden, de verslaafden aan hun eigen humeur en de verslaafden aan verontwaardiging en verantwoordelijkheid. Ik zelf ken geen moraal. Ik zwerf van begin tot eind, alleen, zonder geluk en zonder ongeluk. Ik ken geen wet, geen grond, geen gebod.

Ik ben één met het vuil van de stad en de mens en één met haar pracht.

Ik ben één met het inzicht in het raadsel van al wat is en één met het inzicht in het raadsel van al wat niet is. Ik ben het inzicht. Ik ben die ben. Ik ben het ene. Alleen. Ik verdeel de maskers. Zoals ik is er geen één, zelfs ik niet.”
